

Mândria, smerenia și Rugăciunea inimii
Duminica 33 după Rusalii – vameșul și fariseul
1 februarie 2026

„Zis-a Domnul pilda aceasta: Doi oameni s-au suit la templu ca să se roage: unul era fariseu și celălalt vameș.

Fariseul, stând drept, așa **se ruga în sine**: Dumnezeu, **Îți mulțumesc că nu sunt ca ceilalți oameni**, răpitori, nedreți, preadesfrânați, sau ca și acest vameș. Postesc de două ori pe săptămână, dau zeciuială din toate câte câștig.

Iar **vameșul**, departe stând, nu voia nici ochii să-și ridice către cer, ci-și bătea pieptul, zicând: **Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului!**

Zic vouă că acesta s-a coborât **mai îndreptat** la casa sa decât acela. Fiindcă **oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înălța**” (Lc. 18, 10-14).

---

1. Despre „vameșul” și „fariseul” din noi

Pilda are o structură foarte clară în patru scene: 1. Doi oameni merg la templu să se roage; 2. Rugăciunea fariseului; 3. Rugăciunea vameșului; 4. Evaluarea Mântuitorului. Atitudinile celor doi constituie două tipologii sau conștiințe umane, fariseul reprezentându-i pe cei care se mândresc cu faptele lor bune, iar vameșul pe păcătosul smerit care cere mila lui Dumnezeu. Vorbind despre doi oameni care merg la templu să se roage, parabola se adresează în mod special celor care merg la biserică. Este așezată la începutul Triodului, perioada pregătitoare a Sfântului și Marelui Post, pentru a ne îndemna la o așezare duhovnicească corectă la începutul pelerinajului nostru către Înviere. Deși parabola prezintă două tipologii de oameni diferite, putem afirma că **în fiecare dintre noi există și „vameșul” și „fariseul”**. Uneori ne purtăm precum vameșul, arătând pocăință și smerenie pentru greșeli și păcate, alteori suntem farisei, considerându-ne superiori semenilor noștri prin împlinirea unora dintre porunci. Mântuitorul dorește să ne elibereze din această existență duală rostirea acestei pilde.

Într-un an i-am întrebat pe credincioșii aflați la biserică în această duminică, dacă ar primi un bilețel care conține cuvintele „vameș” și „fariseu”, urmate fiecare de câte o căsuță, ar bifa la „vameș” sau la „fariseu”? Le-a fost foarte greu să răspundă. Dacă suntem sinceri cu noi, cred că trebuie să le bifăm pe amândouă, deoarece fiecare trăim momente de îndreptățire de sine și momente de pocăință. Altfel spus, în sufletul nostru se luptă „vameșul” cu „fariseul” din noi. Putem unifica sau vindeca această dualitate sau chiar duplicitate din noi? Da. Triodul și Postul ne stau înaintea pentru ca în luptă duhovnicească să împletim râvna și faptele bune ale fariseului cu conștiința de om păcătos a vameșului și cu rugăciunea smerită a acestuia. Ţelul este acela de a omori lăudăroșenia, mândria și egoismul „fariseului din noi”, dar și biruința păcatelor „vameșului din noi”, pentru ca să renască omul smerit și plin de iubire din noi.

Tendința cea mai răspândită este de a-l judeca aspru pe fariseu, în ciuda respectului desăvârșit pe care îl arăta legii, împlinind toate prescripțiile acesteia. **Ce ratează el în toată strădania lui? Faptul că nu ajunge la iubire**, căci primele două porunci ale Legii erau clare: *„Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău și pe aproapele tău, ca pe tine însuși!”*. O cheie importantă pentru interpretarea parabolei o oferă versetul din Luca (18,9), cu care se deschide această pildă, dar care nu a fost preluat în pericopa evanghelică: *„Către unii care se credeau că sunt dreți și priveau cu dispreț pe ceilalți, a zis pilda aceasta”*. Mântuitorul a rostit astfel pilda, spre a condamna îndreptățirea de sine și disprețuirea

celorlalți oameni. Împlinirea faptelor exterioare ale legii nu numai că nu l-a condus pe fariseu la iubirea aproapelui, ci chiar la disprețuirea lui! Mai mult decât atât, nici pe Dumnezeu nu-l iubea, căci în fața celui pe care îl iubești nu te autoafirmi și nu afișezi niciodată meritele tale! Iubirea nu este afirmare de sine, ci dăruire jertfelnică, manifestată smerit, cu dorința de a participa la viața celui alt! **Nu privește oare această parabolă modul în care noi, cei care mergem la biserică, îi privim și îi judecăm pe semeni?** În acest sens Alexander Schmemmann se întreba: „Chiar și bisericile noastre, nu sunt ele îmbibate cu același spirit al fariseului? Nu dorim noi ca orice contribuție, orice ‚faptă bună‘, tot ceea ce facem pentru Biserică să fie cunoscut, lăudat, să fie mediatizat?”.

2. Care este fundalul vieții noastre, mândria sau smerenia?

Evaluarea finală a Mântuitorului nu îl condamnă definitiv pe fariseu, spunând că vameșul s-a întors „mai îndreptat la casa sa” decât acesta. Amândoi s-au folosit așadar de rugăciunea rostită în templu, însă în măsuri diferite! Sfântul Luca exprimă printr-un joc de cuvinte consecința atitudinii celor doi: cel care s-a îndreptățit pe sine și s-a prezentat ca fiind „drept” înaintea lui Dumnezeu s-a întors acasă „mai puțin îndreptat” decât cel care având conștiința propriei păcătoșenii nu s-a îndreptățit! **Fariseul transformă mulțumirea care se cuvine lui Dumnezeu într-o mulțumire de sine:** „Dumnezeule, Îți mulțumesc că nu sunt ca ceilalți oameni”.

Un amănunt important, mijlocit de Sfântul Luca, anume faptul că fariseul „se ruga în sine”, arată starea interioară a acestuia. **Părinții Pustiei disting între „slava deșartă” și „mândrie”,** ca formă supremă a acesteia. Sfântul Ioan Casian ne-a lăsat după Evagrie Ponticul al doilea tratat important despre lupta cu cele opt gânduri sau duhuri ale răutății: al lăcomiei pântecelui, al desfrânării, al iubirii de argint, al mâniei, al întristării, al trândăviei, al slavei deșarte și al mândriei. Sfântul Părinte Dumitru Stăniloae arată că dacă patimile trupești au ca rădăcină lăcomia pântecelui, cele sufletești au rădăcina în mândrie. Sfântul Ioan Casian distinge între „slava deșartă” și „mândrie”, prima fiind lauda înaintea oamenilor, iar ultima lauda față de sine însuși, adică în mintea sa! Aceasta era starea fariseului, care stând înaintea Domnului „se ruga în sine”, fiind foarte mulțumit de el și deturnând închinarea în fața lui Dumnezeu. Sfântul Ioan Casian spune că „patima mândriei întunecă întreg sufletul și-l prăbușește în cea mai adâncă prăpastie”.

Ce este însă smerenia? Sfinții Părinți nu o definesc prin cuvinte abstracte, ci cel mai adesea o descriu într-un limbaj simbolic sau alegoric, ca „ușa prin care intrăm în rai”, „biruitoarea demonilor” etc. Părintele Arsenie Papacioc ne dă un mod concret de a verifica prezența smereniei în noi: **dacă înduri cu dragoste calomniile și cuvintele rele ale celorlalți și îți iei crucea fără să te plângi, acesta este începutul unei smerenii autentice.** El consideră că smerenia nu este o virtute printre altele, ci o atitudine fundamentală a omului care se vede mereu în prezența lui Dumnezeu, recunoaște atotputernicia Lui, rămâne uimit în fața slavei Lui și se consideră a fi nimic. Nimic nu avem, care să nu fie darul lui Dumnezeu!

O altă modalitate de pași pe calea smereniei este aceea de a ne raporta mereu la măsura pe care o cere Dumnezeu de la noi, iar nu la oameni, asemenea fariseului. Chemarea Lui este să fim desăvârșiți precum El, adică să-i iubim și pe cei buni și pe cei răi! Atunci constat cât de departe sunt de această măsură a dragostei și sunt obligat să caut smerenia. Dacă însă mă raportează la oameni, atunci să mă raportează la cei care au atins sfințenia sau cel puțin la cei care sunt deasupra mea, fiind chemat să urc către măsura lor, iar astfel către măsura desăvârșirii la care mă cheamă Dumnezeu.

Este foarte important să ne punem o întrebare, care cred că este esențială pentru viața noastră: care este fundalul vieții mele? Fundalul este asemănător ticăitului unui ceas,

care răsună zi și noapte pe fundalul liniștii. Dacă fundalul vieții mele este mândria, atunci toate faptele mele au loc „în cheia mândriei”. Dacă pun pe seama lui Dumnezeu toate darurile primite și faptele săvârșite, atunci fundalul vieții mele devine smerenia.

3. Rugăciunea vameșului a devenit *Rugăciunea inimii*

Pilda vameșului și a fariseului exemplifică modul paradoxal în care Dumnezeu lucrează în istorie, deoarece scurta rugăciune smerită a vameșului, născută din conștiința păcatului și a pocăinței, a devenit *Rugăciunea lui Iisus, Rugăciunea inimii* sau *Rugăciunea minții* coborâte în inimă. Rugăciunea smerită a vameșului a devenit îndreptarul de rugăciune al Bisericii, al tradiției monahale, dar și al multor creștini. „Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului!” a devenit după Învierea lui Hristos din morți o rugăciune adresată direct Lui: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!”. Nu pot să nu îl citez încă o dată pe părintele Arsenie Papacioc, care spunea că toată Scriptura este milă sau milostivire! Mila este iubirea concretă a lui Dumnezeu pentru oameni, iar milostivirea este mila în acțiune, harul Lui coborât peste noi. Rugăciunea inimii este astfel o rugăciune a iubirii lui Dumnezeu și a smereniei omului. Rugându-ne cu ea din inimă și mărturisindu-ne păcătoșenia, facem loc harului lui Dumnezeu, căci în omul deplin mulțumit și plin de el însuși, harul nu își găsește loc!

La una din expozițiile de la Muzeul Țăranului Român din București am văzut o dată un exponat, pe care scria: „Monahul este o fire întoarsă”. Afirmatia poate fi aplicată general spunând: „Creștinul este o fire întoarsă”. Ce înseamnă aceasta? Cu sărăcia creștinul le câștigă pe cele bogate, dăruind dobândește, cu smerenia le câștigă pe cele înalte, iar murind înviază. Toate sunt paradoxuri ale viețuirii creștine. Parabola de azi se încheie în cheia paradoxului, arătând că cine se înalță va fi smerit, iar cine se smerește, va fi înălțat! De câte ori nu vedem acest adevăr în jurul nostru și adesea și în viața noastră? Astfel, parabola ne arată în final că Dumnezeu preferă un păcătos smerit unui drept mândru, propunându-ne ca model rugăciunea smerită. Acest adevăr a fost preluat în tradiția Bisericii, care a operat schimbarea ordinii de amintire a celor doi. Dacă în textul biblic fariseul este amintit primul, iar vameșul al doilea, în calendarul ortodox duminica este numită „a vameșului și a fariseului”. Prin aceasta Biserica arată faptul că cel care trăiește cu conștiința păcătoșeniei și se roagă smerit, trece înaintea celui care, în ciuda multor fapte bune, trăiește cu conștiința îndreptăririi de sine, disprețuindu-i pe ceilalți semeni.

Pr. Daniel Benga